

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์*

WOMEN'S POLITICAL PARTICIPATION IN SIKHORAPHUM DISTRICT, SURIN PROVINCE

เมวดี พอกทรัพย์, วันชัย สุขตาม, จิรายุ ทรัพย์สิน

Mewadee Phoksap, Wanchai Suktam, Jirayu Supsin

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: mewadeemajor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี 2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. นำเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูล ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอศีขรภูมิ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี เป็นต้นไป จำนวน 383 คน ซึ่งได้จากการใช้สูตรตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายชั้น และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน แบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ นายอำเภอศีขรภูมิ พัฒนาการอำเภอศีขรภูมิ ตัวแทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอศีขรภูมิ ตัวแทนชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านอำเภอศีขรภูมิ และตัวแทนภาคประชาชน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.494) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ด้านแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นด้านที่มีระดับสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ด้านร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง ด้านแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และท้ายสุดคือ ด้านร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง 2. ประชาชนที่มีอายุ การศึกษา และอาชีพ มีระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ มีระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และ 3. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี สนับสนุนองค์กรสตรี ส่งเสริมพื้นที่ปลอดภัยทางการเมือง สร้างศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย รณรงค์ผ่านสื่อ จัดตั้งเครือข่ายสตรีอาสาประชาธิปไตย ผลิตสื่อท้องถิ่นที่นำเสนอแบบอย่างสตรี เปิดพื้นที่ให้กลุ่มสตรีในท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ให้สตรีเรียนรู้บทบาทพลเมืองเชิงรุก ส่งเสริมโควตาสตรี และสนับสนุนระบบพี่เลี้ยงสำหรับสตรีที่ต้องการเข้าสู่การเมือง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; บทบาทสตรี; อำเภอศีขรภูมิ; จังหวัดสุรินทร์

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the level of women's political participation; 2. To compare women's political participation categorized by personal demographic factors; and 3. To propose guidelines for enhancing women's political participation, conducted by the mixed-methods research. The quantitative method utilized a questionnaire with a reliability coefficient of 0.93, administered to 383 residents aged 18 years and above at Sikhorphum District, selected through multi-stage sampling based on Taro Yamane's formula. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t- test, one-way ANOVA, and the Least Significant Difference (LSD) post hoc test. For the qualitative method, in-depth interviews were conducted with seven key informants purposefully selected, comprising the District Chief Officer, the District Development Officer, representatives from local administrative organizations, representatives from the Sub-District Headmen and Village Headmen Association, and representatives from civil society. Data were analyzed by contextual descriptive interpretation.

The findings revealed that: 1. The overall level of women's political participation was moderate ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.494). When examined by aspect, the highest-rated aspect was the exercise of voting rights, followed by participation in political campaigns and public relations, engagement with political groups, political expression, and, lastly, membership in political parties; 2. Differences in opinions regarding women's political participation were statistically significant at the 0.05 level among respondents with different ages, education levels, and occupations. However, gender did not produce significant differences in overall opinions; and 3. The proposed guidelines for enhancing women's political participation included supporting women's organizations, promoting safe political spaces, establishing democratic learning centers, conducting media-based campaigns, forming women's volunteer democracy networks, producing local media showcasing women role models, expanding political participation spaces for local women's groups, fostering active citizenship among women, promoting women's quotas, and supporting mentorship systems for women aspiring to enter politics.

Keywords: Women's Political Participation; Women's Roles; Sikhorphum District; Surin Province

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงเจตจำนง ความคิดเห็น และมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ทั้งยังเป็นปัจจัยที่สะท้อนถึงความเข้มแข็งและความมั่นคงของระบบประชาธิปไตยในสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถปรากฏได้ในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สิทธิเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นต่อกิจการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ทางการเมืองของประชาชน อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในประเทศไทยยังคงอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าบุรุษ แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

จะบัญญัติหลักการว่าด้วยความเสมอภาคระหว่างเพศ และรับรองสิทธิของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารราชการแผ่นดินอย่างเท่าเทียมกับบุรุษ (หมวด 3 มาตรา 27 และมาตรา 70) แต่ในทางปฏิบัติพบว่าสตรีส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการเข้ามามีบทบาททางการเมือง ทั้งในระดับโครงสร้าง เช่น การดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือการเป็นผู้แทนของประชาชน และในระดับพฤติกรรม เช่น การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีปัจจัยหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยอย่างแท้จริง

ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) พบว่า ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีสัดส่วนผู้หญิงได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียงประมาณ 16% ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ขณะที่ในระดับท้องถิ่น เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล หรือกำนันผู้ใหญ่บ้าน สตรีที่ดำรงตำแหน่งยังมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับสัดส่วนของประชากรเพศหญิงทั้งประเทศ ในขณะที่องค์การสหประชาชาติ (UN Women, 2020) ได้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของสตรีในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของ “สิทธิมนุษยชน” เท่านั้น แต่ยังส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพของนโยบายสาธารณะ เพราะสตรีมักมีมุมมองเชิงสังคมและความละเอียดรอบคอบที่แตกต่างจากบุรุษ ซึ่งช่วยให้การบริหารและพัฒนาท้องถิ่นมีความสมดุลและยั่งยืนมากขึ้น

ข้อมูลจากแผนพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ (พ.ศ. 2566 – 2570) พบว่า จังหวัดสุรินทร์ มีบริบททางสังคม และวัฒนธรรมแบบชนบท สตรีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและงานบริการในท้องถิ่น แม้ว่าสตรีในพื้นที่จะมีบทบาทในกิจกรรมชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้านหรือองค์กรอาสาสมัคร แต่การมีส่วนร่วมในเวทีการเมืองท้องถิ่นยังคงจำกัดอยู่ในระดับผู้สนับสนุนหรือผู้ติดตาม มากกว่าการเป็นผู้นำหรือผู้ตัดสินใจโดยตรง โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นอำเภอใหญ่ที่มีจำนวนประชากรเพศหญิงมากกว่าร้อยละ 52 ของประชากรทั้งหมด แต่ยังไม่พบว่าสตรีมีบทบาททางการเมืองอย่างเด่นชัด ทั้งในด้านการลงสมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียง การเข้าร่วมประชุมชุมชน หรือการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยดังกล่าวอาจมีความเกี่ยวข้องกับค่านิยมทางวัฒนธรรม บทบาททางครอบครัว การขาดโอกาสทางการศึกษา หรือการขาดแรงสนับสนุนจากสังคมและ พรรคการเมือง ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์” จึงมีความสำคัญ เพราะจะช่วยให้เข้าใจระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของสตรีในพื้นที่ รวมถึงสามารถเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตามปัจจัยส่วนบุคคลต่าง ๆ เช่น อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม ในการกำหนด แนวทางส่งเสริมบทบาทสตรีในการเมือง ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และนโยบายความเสมอภาคทางเพศของประเทศ นอกจากนี้ ผลการศึกษา ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลเชิงนโยบายในการจัดทำโครงการพัฒนาสตรีในระดับท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ และความมั่นใจในการเข้ามามีบทบาท ในเวทีทางการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีความเท่าเทียมและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงตัวเลขและเชิงลึกในการอธิบายปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตท้องที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีเป็นต้นไป จำนวน 104,408 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 383 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน กำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 จากนั้นผู้วิจัยได้จัดสรรกลุ่มตัวอย่างไปยังแต่ละตำบลทั้ง 15 ตำบล โดยใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิร่วมกับการจัดสรรแบบสัดส่วน ตามสูตร $n_i = \frac{N_i}{N_{รวม}} \times n_{รวม}$ เพื่อให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบลสอดคล้องกับสัดส่วนประชากรจริงของพื้นที่ศึกษา

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 7 คน ได้แก่ นายอำเภอศีขรภูมิ จำนวน 1 คน พัฒนาการอำเภอศีขรภูมิ จำนวน 1 คน ตัวแทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอศีขรภูมิ จำนวน 1 คน ตัวแทนชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านอำเภอศีขรภูมิ จำนวน 1 คน และตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 จำนวน 40 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1. แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ มีลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ (Checklist) 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การมีส่วนร่วมแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมรณรงค์ทางการเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง และการมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกพรรคหรือหัวคะแนนทางการเมือง และ 3. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิดให้เลือกตอบแบบเสรี

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงปริมาณโดยเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำในอันดับท้าย และเป็นประเด็นที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลดังกล่าวมากำหนดเป็นประเด็นคำถามจากนั้นได้นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับ แก้ไขก่อนที่จะนำไปเก็บข้อมูลจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์การตอบแบบสอบถามถึงนายอำเภอศีขรภูมิ พร้อมแนบลิงก์ Google Form ให้ผู้ตอบแบบสอบถามกรอกข้อมูล ทั้งนี้ได้กำหนดจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามรายตำบล และมีการตรวจสอบข้อมูลการตอบแบบสอบถามของผู้ตอบเรียลไทม์ ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมได้ครบทั้ง 100% ก่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือถึงกลุ่มตัวอย่างทั้ง 7 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ จากนั้นนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ พร้อมจดบันทึกและบันทึกเสียง แล้วจึงนำข้อมูลไปวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด เพื่อทดสอบสมมติฐานและเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มประชากรที่แตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยถอดเสียงเป็นข้อความแล้วจำแนกและเรียบเรียงข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบการพิจารณาบริบท และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ตามศักยภาพการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5 ด้าน โดยภาพรวม จำแนกตามรายด้าน

(n = 383)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ด้านแสดงความคิดเห็นทางการเมือง	3.22	0.546	ปานกลาง	4
ด้านแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	4.50	0.453	มาก	1
ด้านร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ทางการเมือง	3.56	0.553	มาก	2
ด้านร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง	3.32	0.577	ปานกลาง	3
ด้านร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง	2.31	0.830	น้อย	5
ภาพรวม	3.38	0.494	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.494) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ด้านแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นด้านที่มีระดับสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.453) รองลงมา คือ ด้านร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.553) ด้านร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.577) ด้านแสดงความคิดเห็น

ทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.546) ตามลำดับ และท้ายสุดคือ ด้านร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.31$, S.D. = 0.830)

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ตามศักยภาพการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5 ด้าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 5 ด้านไม่แตกต่างกัน และประชาชนที่มีอายุ การศึกษา และอาชีพ ต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 5 ด้านแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีจำแนกตาม อายุ พบว่า สตรีที่มีอายุมาก โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 50–59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมสูงกว่าสตรี ในกลุ่มอายุน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ สตรีในกลุ่มอายุดังกล่าวมีระดับการมีส่วนร่วมสูงในเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ด้านการร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ทางการเมืองและ ด้านการร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า สตรีในวัยดังกล่าวมีประสบการณ์ทางสังคมและ การเมืองที่สั่งสมมาอย่างต่อเนื่อง มีความผูกพันกับชุมชน และมีความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะ พลเมืองมากกว่าสตรีวัยหนุ่มสาว ส่งผลให้แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงกว่า ในด้าน ระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สตรีที่มีระดับการศึกษาสูงมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าสตรีที่มี การศึกษาต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้านของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้ ความเข้าใจ และการตระหนักรู้ทางการเมือง การมีการศึกษา ที่สูงขึ้นช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การวิเคราะห์นโยบาย และการแสดง ความคิดเห็นทางการเมืองอย่างมีเหตุผล ซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่หลากหลายและ เข้มข้นมากยิ่งขึ้น

สำหรับการเปรียบเทียบตาม อาชีพ พบว่า สตรีที่ประกอบอาชีพรับราชการหรือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าสตรีในอาชีพอื่น โดยเฉพาะด้านการแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้งและ ด้านการร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐเอื้อต่อ การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมให้เกิดความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของ พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ขณะที่สตรีในกลุ่มอาชีพเกษตรกรหรือแรงงานรับจ้างทั่วไปอาจมีข้อจำกัด ด้านเวลา โอกาส และทรัพยากรในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่าสตรีมีระดับการมีส่วนร่วมสูงในด้านการออกเสียงเลือกตั้ง แต่กลับพบว่าด้านการร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมีระดับการมีส่วนร่วมต่ำที่สุดในทุกกลุ่มปัจจัยส่วนบุคคล สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ของสตรีในระบบพรรคการเมือง อันอาจเกิดจากบทบาททางสังคมของสตรี ภาระครอบครัว ทัศนคติทางสังคม และการรับรู้ว่าการเมืองเชิงสถาบันยังเป็นพื้นที่ของเพศชายเป็นหลัก

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ควรสนับสนุนองค์กรสตรี ในระดับท้องถิ่นให้มีบทบาทในการสื่อสารและเป็นสื่อกลางระหว่างภาครัฐกับประชาชน พัฒนาทักษะ การสื่อสารทางการเมืองอย่างมีวิจรรย์ญาณและไม่สร้างความขัดแย้ง และส่งเสริมพื้นที่ปลอดภัยทางการเมือง สำหรับสตรี เช่น กลุ่มพูดคุยในชุมชนหรือออนไลน์ 2. ด้านแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เน้นการใช้กลไก ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย รณรงค์ผ่านสื่อท้องถิ่น ให้สตรีเห็นว่าการใช้สิทธิเป็นหน้าที่ทางการเมืองที่ส่งผลต่ออนาคตของครอบครัวและชุมชน และจัดอบรมสตรี

กับสิทธิเลือกตั้งที่มีคุณภาพในทุกตำบล 3. ด้านร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ทางการเมือง ควรจัดตั้งเครือข่ายสตรีอาสาประชาธิปไตยในระดับตำบล ผลิตสื่อท้องถิ่นที่นำเสนอแบบอย่างสตรีที่มีบทบาททางการเมือง และสนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรสตรีกับ กทต.จังหวัด และสถาบันการศึกษา เพื่อขยายผล การให้ความรู้ทางการเมือง 4. ด้านร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง ควรเปิดพื้นที่ให้กลุ่มสตรีในท้องถิ่น เข้าร่วมในคณะกรรมการหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การภาคประชาสังคม จัดอบรมสตรีกับการเมืองเชิงสร้างสรรค์ ให้สตรีเรียนรู้บทบาทพลเมืองเชิงรุก และพัฒนาเครือข่ายสตรีกับสภาเด็กและเยาวชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การเมืองข้ามรุ่น และ 5. ด้านร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ควรส่งเสริมโควตาสตรี ในการสมัครเป็นสมาชิกและผู้สมัครระดับท้องถิ่น จัดโครงการพัฒนาผู้นำสตรีรุ่นใหม่ในพื้นที่ศิษรภูมิและ สนับสนุนให้พรรคการเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างระบบพี่เลี้ยงสำหรับสตรีที่ต้องการเข้าสู่อ การเมือง

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าสตรีในพื้นที่อำเภอศิษรภูมิ มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ยังมีข้อจำกัดในบางมิติ แม้ว่า สตรีจะมีบทบาทด้านการใช้สิทธิและหน้าที่ทางการเมืองพื้นฐานอย่างเข้มแข็งก็ตามผลลัพธ์เชิงลึกในแต่ละด้าน ก่อให้เกิดข้อค้นพบสำคัญ ดังนี้

1.1 การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับสูงที่สุด : สตรีตระหนักถึง “บทบาทพลเมือง พื้นฐาน” ด้านแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า สตรีในพื้นที่มีความ ตระหนักต่อหน้าที่พลเมืองขั้นพื้นฐาน มองว่าการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นภารกิจสำคัญ รวมถึงมีพฤติกรรมเตรียม ความพร้อมก่อนเลือกตั้ง เช่น ตรวจสอบรายชื่อ ศึกษานโยบายผู้สมัคร และเข้าร่วมกระบวนการเลือกตั้ง อย่างสม่ำเสมอสิ่งนี้สะท้อนว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นทางการ (Formal Participation) มีความ เข้มแข็งมากกว่าการมีส่วนร่วมเชิงโครงสร้างรูปแบบอื่น และอาจสะท้อนถึงการรณรงค์ของภาครัฐที่เน้น การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐนรินทร์ เฉลิมฤทธิ์วัฒน์ (2559) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ผลการศึกษา พบว่า สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้งด้าน การเลือกตั้ง ด้านการแสดงความเห็น ด้านการจัดตั้ง และการรวมกลุ่มผลประโยชน์ นอกจากนี้พบว่า สตรีที่มี สถานภาพสมรสต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นไม่ต่างกัน ส่วนสตรีที่มีอาชีพ อายุ ระดับ การศึกษาสูงสุด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ

1.2 การรณรงค์เผยแพร่ความรู้ทางการเมืองอยู่ในระดับสูง : สตรีมีบทบาท “ตัวกลาง การสื่อสารทางการเมือง” ด้านร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองอยู่ในระดับมาก สตรีมีส่วนร่วมทั้งในกิจกรรมรณรงค์ในชุมชนและผ่านสื่อออนไลน์ เช่น การแชร์ข้อมูล ชักชวนคนในชุมชนหรือ เข้าร่วมกิจกรรมของภาคประชาสังคมผลนี้สะท้อนว่า สตรีมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้กระจายข้อมูลทาง การเมืองภายในชุมชน ซึ่งอาจเกิดจากความใกล้ชิดกับคนในครัวเรือนและชุมชน ทำให้กลายเป็นช่องทาง การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโอภาส จิตระยนต์ (2565) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับที่น้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมด้านการรณรงค์การเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับที่สูง รองลงมาคือการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ระดับชาติ เมื่อศึกษาถึงการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพและรายได้ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพและรายได้ ที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน

1.3 การร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง: สตรีเริ่มมีส่วนร่วมเชิงองค์กร แต่ยังไม่ต่อเนื่องผลการวิเคราะห์พบว่า สตรีมีส่วนร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมืองในระดับปานกลาง โดยมักเข้าร่วมกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น ติดตามนโยบาย เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน หรือเวทีอภิปรายระดับท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมกิจกรรมที่ต้องมีการแสดงตัวหรือมีนัยทางการเมืองสูง เช่น กิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ การเดินขบวน หรือกิจกรรมของพรรคการเมือง ยังอยู่ในระดับต่ำสิ่งนี้สะท้อนข้อจำกัดด้านค่านิยมทางสังคม บทบาททางวัฒนธรรม และภาระหน้าที่ในครอบครัว ที่ยังมีผลต่อโอกาสการแสดงออกทางการเมืองของสตรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาทิพชูมณี วรรณดีกุลภัทร (2563) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดนครปฐม จากการศึกษาพบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดนครปฐมในด้านพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมือง อยู่ในระดับที่มาก และด้านเจตคติที่มีต่อบทบาททางการเมืองของสตรีตามวิถีประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลางและ 2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดนครปฐมในด้านการร่วมประชุมในชุมชนเพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมือง มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง อยู่ในระดับที่มาก ส่วนการมีส่วนร่วมในการแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้งและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง

1.4 การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง: การแสดงออกเชิงสาธารณะ ยังถูกจำกัดแม้ว่าบางพฤติกรรม เช่น การเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านหรือการติดตามข่าวการเมือง จะอยู่ในระดับสูง แต่การแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางออนไลน์ การอภิปรายปัญหาสาธารณะ หรือการรวมกลุ่มแสดงความคิดเห็นทางการเมืองยังอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำโดยเฉพาะการส่งข้อคิดเห็นต่อหน่วยงานรัฐหรือสื่อมวลชน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดผลนี้สะท้อนว่า สตรีมีความระมัดระวังต่อการแสดงออกในพื้นที่สาธารณะ อาจมาจากความกลัวผลกระทบ ความขัดแย้งทางสังคม หรือบทบาทสตรีในชุมชนที่คาดหวังให้สงบเสงี่ยมและไม่วิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโสภา จิตรระยนต์ (2565) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับที่น้อย เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า การมีส่วนร่วมด้านการรณรงค์การเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับที่สูง รองลงมาคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับชาติ เมื่อศึกษาถึงการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพและรายได้ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพและรายได้ ที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน

1.5 การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอยู่ในระดับต่ำที่สุด: ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมทางการเมืองด้านการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมีระดับต่ำที่สุด และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การหาเสียง การสนับสนุนพรรค หรือการเป็นผู้แทนพรรค อยู่ในระดับต่ำเกือบทั้งหมดผลนี้สะท้อนว่า โครงสร้างทางการเมืองไทยยังเปิดพื้นที่ให้สตรีน้อย วัฒนธรรมการเมืองในชุมชนชนบทไม่ส่งเสริมให้สตรีเข้าร่วมกลุ่มการเมืองอย่างเป็นทางการ และสตรีอาจมองว่า การเข้าร่วมพรรคมีความเสี่ยง หรืออาจสร้างความขัดแย้งในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร บุญเกื้อ และคณะ (2566) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลคอนสวรรค์ : ศึกษาเฉพาะ กรณีเทศบาลตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์

จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

2. ผลการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์และเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนแตกต่างกันตามปัจจัยทางประชากรศาสตร์ในหลายด้าน ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา ที่มีผลต่อการรับรู้และการประเมินบทบาทของสตรีในกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ

ประชาชนในกลุ่มอายุที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นไม่เหมือนกัน โดยกลุ่มวัยทำงานมีแนวโน้มให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของสตรีมากกว่า เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินชีวิตและโอกาสในการเผชิญผลกระทบจากนโยบายสาธารณะ ในขณะที่ประชาชนวัยสูงอายุมีแนวโน้มมองการมีส่วนร่วมของสตรีในลักษณะการสนับสนุนและติดตามข้อมูล มากกว่าการแสดงบทบาทเชิงรุกในกิจกรรมทางการเมือง ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของความตระหนักรู้ทางการเมืองและรูปแบบการมีส่วนร่วมของแต่ละช่วงวัย การเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของถวิลวดี บุรีกุล และรัชชิต แสงหะหมัด (2559) ศึกษาเรื่อง การเสริมพลังของผู้หญิงในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ และการมีจิตอาสาทำงานเพื่อสังคม นอกจากนี้สังคมและครอบครัวควรสนับสนุนและพร้อมที่จะให้โอกาสผู้หญิงได้แสดงศักยภาพทางการเมือง รวมถึงประเทศไทยควรมีนโยบายและกฎหมายทั้งจากรัฐและพรรคการเมืองที่สนับสนุนให้ผู้หญิงมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น

ด้านระดับการศึกษาและอาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูง โดยเฉพาะระดับปริญญาตรีขึ้นไป และประชาชนที่ประกอบอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าของกิจการ มีแนวโน้มมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะของอาชีพดังกล่าวเอื้อต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและนโยบายทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง รวมถึงมีเวลาการทำงานที่ค่อนข้างแน่นอน จึงสามารถจัดสรรเวลาเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้มากกว่า นอกจากนี้ บทบาทหน้าที่ของอาชีพรับราชการยังส่งผลให้มีเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวาง และมักได้รับการคาดหวังให้เป็นผู้มีความรู้หรือผู้นำทางความคิดในชุมชน จึงมีโอกาสได้รับการชักชวนหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ขณะที่ประชาชนที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขาย ประกอบธุรกิจส่วนตัว และเกษตรกร มักมีภาระด้านการทำงานสูง เวลาการทำงานไม่แน่นอน โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรที่ต้องพึ่งพาสภาพภูมิอากาศและรายได้จากการลงแรงเป็นหลัก ส่งผลให้มีข้อจำกัดในการจัดสรรเวลาและโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาทิพชูมณี วรรณดีกุลภัทร (2563) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดนครปฐม จากการศึกษาพบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดนครปฐมในด้านพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมือง อยู่ในระดับที่มาก และด้านเจตคติที่มีต่อบทบาททางการเมืองของสตรีตามวิถีประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง และ 2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดนครปฐมในด้านการร่วมประชุมในชุมชนเพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมือง มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง อยู่ในระดับที่มาก ส่วนการมีส่วนร่วมในการแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้งและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง และณัฐนรินทร์ เถลิณฤทธิ์วัฒน์ (2559) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขต

เทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทน์ จังหวัดระยอง ผลการศึกษา พบว่า สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้งด้านการเลือกตั้ง ด้านการแสดงความเห็น ด้านการจัดตั้งและการรวมกลุ่มผลประโยชน์ นอกจากนี้พบว่า สตรีที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นไม่ต่างกัน ส่วนสตรีที่มีอาชีพ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

การวิเคราะห์ในภาพรวมจึงชี้ให้เห็นว่า ความแตกต่างของความคิดเห็นไม่ได้เกิดจากปัจจัยเพศ หากแต่ถูกกำหนดด้วยบริบททางสังคมและโครงสร้างโอกาสที่แตกต่างกัน ปัจจัย เช่น หน้าที่ครอบครัว ภาระงานหรือความคุ้นเคยกับกระบวนการประชาธิปไตย ล้วนมีผลต่อมุมมองของประชาชนต่อบทบาทของสตรีในทางการเมือง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร กล่าวโดยสรุป ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมความรู้ทางการเมือง การเปิดพื้นที่ให้สตรีได้มีบทบาทมากขึ้น และการพัฒนาศักยภาพของสตรีในทุกกลุ่มประชากร เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสตรีในกระบวนการตัดสินใจด้านสาธารณะ อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมประชาธิปไตยที่มีความเสมอภาคและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

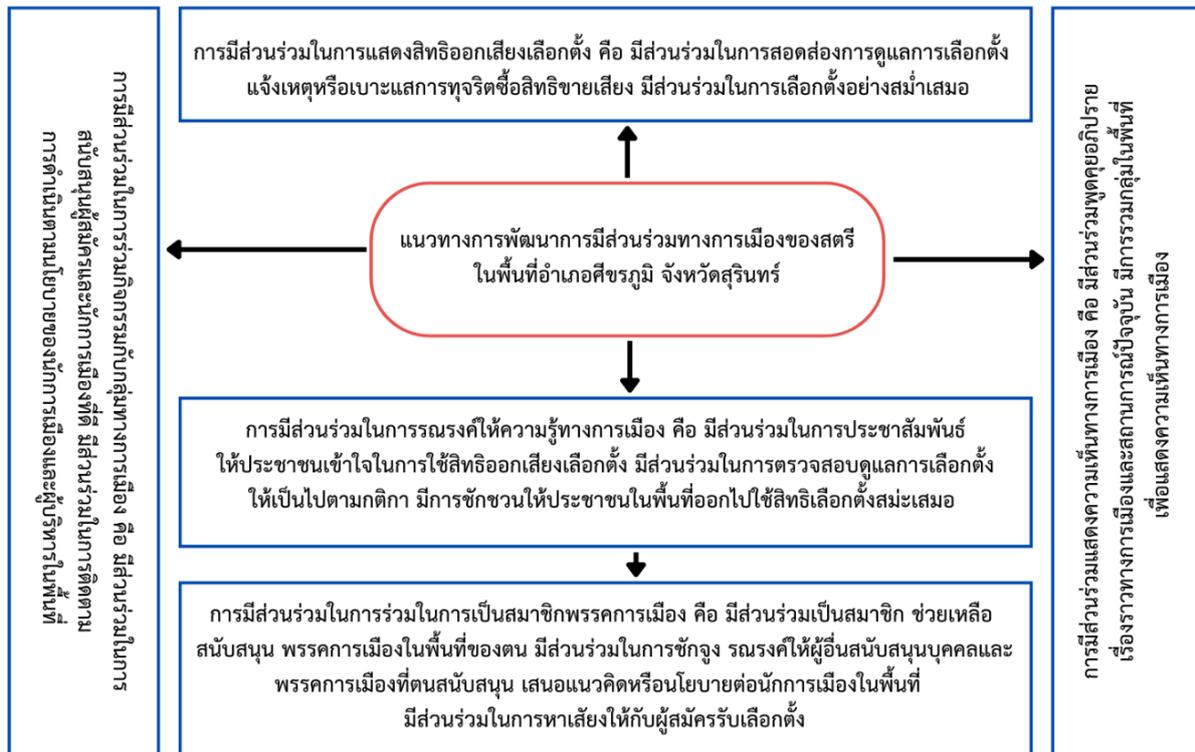
3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ สะท้อนให้เห็นว่า สตรีในระดับท้องถิ่นยังต้องการการสนับสนุนทั้งด้านโครงสร้าง องค์ความรู้ และพื้นที่ทางสังคมเพื่อให้มีศักยภาพเพียงพอในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง การวิเคราะห์ใน 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ การแสดงความเห็นทางการเมือง การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีนั้นมิได้เกิดขึ้นโดยลำพังจากความพร้อมของตัวสตรีเพียงฝ่ายเดียว แต่มีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขทางสังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างเชิงสถาบันที่รายล้อมอยู่ด้วย ในด้านแรก การสนับสนุนให้สตรีมีพื้นที่ปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของ “พื้นที่สาธารณะที่เป็นมิตรต่อสตรี” เพื่อให้สามารถแสดงความคิดเห็นได้โดยไม่ถูกกลต้อนศักดิ์ศรีหรือตีตราทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานของ UN Women (2020) ที่ย้ำว่าการสร้างความรู้ทางการเมืองตั้งแต่ระดับครอบครัวและท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มอัตราการใช้สิทธิของสตรีในประเทศกำลังพัฒนา ด้านการรณรงค์เผยแพร่ความรู้ทางการเมือง การจัดตั้งเครือข่ายสตรีอาสาประชาธิปไตยและความร่วมมือกับ กต. จังหวัด ถือเป็น การสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนทางการเมือง การค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ Putnam (1993) ที่ชี้ว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาชนในองค์กรสาธารณะจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและเพิ่มประสิทธิภาพของสถาบันทางการเมือง สำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง ข้อเสนอในการเปิดพื้นที่ให้สตรีเข้าร่วมในคณะกรรมการหมู่บ้านและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นว่า สตรีต้องการโอกาสในการฝึกบทบาทผู้นำในชีวิตจริงมากกว่าการรับความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ ตรงกับผลวิจัยของ Inter-Parliamentary Union (2022) ที่รายงานว่าประเทศที่ใช้โควตาสตรีทางการเมืองมีจำนวนผู้หญิงในสภาเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 2-3 เท่า เมื่อเทียบกับประเทศที่ไม่มีระบบโควตา

โดยภาพรวม การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในอำเภอศีขรภูมิไม่เพียงแต่ต้องพัฒนาองค์ความรู้หรือทักษะแต่ละด้านเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาระบบสนับสนุนทางการเมือง และวัฒนธรรมควบคู่กันไป ทั้งนี้ แนวทางที่ได้เสนอในงานวิจัยสามารถเป็นโมเดลให้กับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีโครงสร้างคล้ายคลึงกันได้ โดยเฉพาะพื้นที่ชนบทซึ่งสตรีมีบทบาทชุมชนสูงแต่มีส่วนร่วมเชิงการเมืองต่ำ การส่งเสริมอย่างเป็นระบบจะช่วยสร้างความเสมอภาคทางการเมืองและขยายฐานประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นในระดับประเทศ

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สตรีมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น แม้ว่าการมีส่วนร่วมในภาพรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งที่อยู่ในระดับสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าสตรีตระหนักถึงหน้าที่พลเมืองและคุณค่าของเสียงของตนในระบอบประชาธิปไตย การแสดงออกทางการเมืองผ่านการประชุมหมู่บ้านและสื่อสังคมออนไลน์สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองจากระบบอุปถัมภ์สู่การมีส่วนร่วมเชิงเหตุผลและสร้างสรรค์มากขึ้น ขณะเดียวกัน การร่วมรณรงค์ให้ความรู้ทางการเมือง การติดตามการดำเนินงานของรัฐ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มทางการเมืองเริ่มขยายวงกว้าง โดยเฉพาะในกลุ่มแม่บ้านและข้าราชการหญิงซึ่งเป็นกลุ่มนำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองของสตรีในพื้นที่ยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านโอกาสทางสังคมและโครงสร้างทางการเมือง ปัจจัยด้านอายุ การศึกษา และอาชีพมีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อระดับการมีส่วนร่วม โดยสตรีวัยกลางคนที่มีการศึกษาสูงและประกอบอาชีพรับราชการมีแนวโน้มเข้าร่วมทางการเมืองมากกว่ากลุ่มอื่น สตรีรุ่นใหม่เริ่มใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อออนไลน์เป็นพื้นที่แสดงออกทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “พลเมืองดิจิทัล” ที่ขยายบทบาทของผู้หญิงในเวทีสาธารณะ องค์ความรู้สำคัญจากการวิจัยชี้ว่าการเสริมสร้างศักยภาพสตรีควรเน้นสามประการหลัก ได้แก่ 1. การพัฒนาความรู้ทางการเมืองและทักษะการสื่อสารเชิงประชาธิปไตย 2. การสร้างเครือข่ายสตรีอาสาประชาธิปไตยระดับตำบล เพื่อเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3. การผลักดันนโยบายโควตาสตรีในพรรคการเมืองและสภาท้องถิ่น เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้ามามีบทบาทในเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ การวิจัยนี้จึงตอบย้ำว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี” เป็นหัวใจของการพัฒนาประชาธิปไตย

ฐานรากที่ต้องอาศัยการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม และครอบครัว เพื่อให้สตรีเป็นพลังสำคัญในการสร้างการเมืองท้องถิ่นที่โปร่งใส สมดุล และเท่าเทียมทางเพศอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรส่งเสริมให้หน่วยงานรัฐและองค์กรสตรีในอำเภอศรีนครภูมิ จัดกิจกรรมให้ความรู้ทางการเมืองแก่สตรีอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตระหนักและความมั่นใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง
2. พัฒนาเครือข่าย “สตรีอาสาประชาธิปไตย” ระดับชุมชน เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ส่งเสริมการใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างโปร่งใส และสร้างการเรียนรู้ระหว่างเยาวชนกับสตรี
3. หน่วยงานรัฐและพรรคการเมืองควรเปิดโอกาสให้สตรีมีบทบาทในการตัดสินใจทางการเมือง เช่น การกำหนดโควตาสตรี การอบรมภาวะผู้นำ และระบบพี่เลี้ยงทางการเมือง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมหลายอำเภอหรือจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในบริบทต่าง ๆ
2. ศึกษาปัจจัยเชิงนโยบายและโครงสร้างทางการเมืองที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรี เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาบทบาททางการเมืองอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาทิพชูนี วรณดีกุลภัทร. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดนครปฐม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐนรินทร์ เฉลิมฤทธิ์วัฒน์. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ถวิลวดี บุรีกุล และรัชวดี แสงหะหมัด. (2559). การเสริมพลังของผู้หญิงในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประเทศไทย. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 14(2), 63-86.
- สุภาพร บุญแก้ว และคณะ. (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลคอนสวรรค์ : ศึกษาเฉพาะ กรณีเทศบาลตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. วารสารชัยภูมิปริทรรศน์, 6(3), 12-23.
- โอภาส จิตรระยนต์. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Inter-Parliamentary Union. (2022). Women in Parliament: 2022 Global Report. Geneva: Inter-Parliamentary Union.
- Putnam, R. D. (1993). Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- UN Women. (2020). Women’s Political Participation and Leadership: Evidence from Asia-Pacific. Bangkok: UN Women Regional Office for Asia and the Pacific.

